

WŁADYSŁAW CHAIM CSsR

METODA INTERPRETACJI
I PRZEPOWIADANIA SŁOWA BOŻEGO *SIFT*
W SŁUŻBIE KAZNODZIEJSTWA CAŁĄ DUSZĄ*

THE *SIFT* METHOD IN THE SERVICE OF PREACHING
WITH ALL OUR SOULS*

Abstract. The aim of the article is an introduction and recommendation the *SIFT* method of biblical hermeneutics and liturgical preaching worked by Leslie J. Francis and P. Atkins and validated in quite a number empirical research. The *SIFT* method has its roots in the three fields: a theology of individual differences situated within the doctrine of creation, a conception of Jungian psychological type and empirical observation. The *SIFT* method addresses in systematic way the four sets of questions posed by the four psychological functions of sensing and intuition, and of feeling and thinking to each passage of scripture in turn. The effects are the four distinctive hermeneutical perspectives. The four psychological functions enable a fully rounded approach to interpreting the text and to preaching the word of God to audience with all psychological type preferences, to bring all four voices of scripture into the pulpit.

Summarised by Władysław Chaim CSsR

Key words: the *SIFT* method of biblical hermeneutics and liturgical preaching, psychological type preferences, personality types and scripture.

Dr WŁADYSŁAW CHAIM CSsR – doktor psychologii religii, zajmuje się psychologią komunikacji interpersonalnej, psychologią religii i psychologią kaznodziejstwa; w latach 1989-2005 był wykładowcą psychologii w PAT oraz kilku wyższych seminariach duchownych w Krakowie, obecnie pracuje w Zamościu jako misjonarz i rekolekcjonista; adres do korespondencji – e-mail: wchaim@clarus.com.pl

* Serdecznie dziękuję Wielebnemu Prof. Leslie J. Francisowi z Uniwersytetu Warwick i Wielebnemu Dr. Andrew Village'owi z Uniwersytetu York za udostępnienie metody *SIFT* oraz innych metod badawczych w dziedzinie psychologii przepowiadania i hermeneutyki biblijnej, a także udostępnianie własnych wyników badań (literatury).

* I am very grateful to Rev. Professor Leslie J. Francis from the University of Warwick and Rev. Dr Andrew Village from the York St John University, UK, who made available to me the *SIFT method of biblical hermeneutics and liturgical preaching* and another research methods, as well as their research results.

W tradycji Kościoła przepowiadanie tworzy integralną część niedzielnej liturgii Kościoła. Jako kaznodzieje odpowiadamy nie tylko za proklamację, lecz także za interpretację słowa Bożego. Homileci i homiliści świadomi są tego, że odpowiedzialne przepowiadanie jest zadaniem niełatwym. Wymaga ono również bardzo autentycznego zaangażowania się w odczytywanie działania Ducha Świętego w świecie oraz interpretowanie tych działań. Jako kaznodzieje jesteśmy zobowiązani także do uważnego odczytywania kontekstu, w którym żyjemy, oraz do interpretowania tego kontekstu¹. Z tej doniosłości i złożoności posługi wynika potrzeba możliwie dużej świadomości wykonywanego zadania oraz ciągłych starań, by pełnić posługę słowa możliwie najlepiej.

Celem artykułu² jest przedstawienie koncepcji hermeneutyczno-homiletycznej, wypracowanej przez anglikańskich teologów praktycznych, posiadających także wykształcenie psychologiczne: J. Francisa i P. Atkinsa. Koncepcja ta jest znana jako *The SIFT method of biblical hermeneutics and liturgical preaching* (*Metoda interpretacji i przepowiadania słowa Bożego SIFT*). Została ona rozwinięta na bazie teorii typów psychologicznych, zapoczątkowanej przez C.G. Junga, rozwijanej przez wielu kontynuatorów, uwzględniającej cztery funkcje psychiczne człowieka: zmysłową (S), intuicyjną (I), uczuciową (F) i myślową (T), czyli w skrócie SIFT³. W praktyczny sposób metoda SIFT została zastosowana do tekstów Ewangelii z *Revised Common Lectionary* na rok Mateusza (2001), rok Marka (2002), rok Łukasza (2000)⁴.

1. PSYCHOLOGIA I TEOLOGIA RÓŻNIC INDYWIDUALNYCH A GŁOSZENIE SŁOWA BOŻEGO

Różnice indywidualne, takie jak płeć czy wiek, są tak oczywiste, że chyba niewielu celebryjących liturgię i kaznodziejów zwraca się do zgroma-

¹ Por. L.J. Francis. *Preaching with all our souls: introducing the SIFT method*. 2008. http://wrap.warwick.ac.uk/2720/1/WRAP_Francis_0673558-ie-160210-preaching.pdf

² Pewne elementy artykułu zostały przedstawione w formie warsztatów podczas sesji „Słowo Boże przepowiadane całą duszą. Metoda Interpretacji Biblijnej i Przepowiadania Liturgicznego SIFT”, zorganizowanej przez Katedrę Homiletyki Materialnej Instytut Liturgiki i Homiletyki KUL. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 19.11.2013.

³ S = *sensing*, I = *intuition*, F = *feeling*, T = *thinking*.

⁴ L.J. Francis, P. Atkins. *Exploring Luke's Gospel: A guide to the Gospel readings in the Revised Common Lectionary*. London: Mowbray 2000; *Matthew's Gospel: A guide to the Gospel readings in the Revised Common Lectionary*. London: Continuum 2001; *Exploring Mark's Gospel: An aid for readers and preachers using Year B of the Revised Common Lectionary*. London: Continuum 2002.

dzenia siedmiolatków tak jak do zgromadzenia siedemdziesięciolatków. Kazania dla dzieci różnią się więc od kazań dla dorosłych zarówno treścią, jak i formą wypowiedzi. Przewodniczący liturgii i kaznodzieje zwykle rozumieją także potrzebę zróżnicowania przekazów przeznaczonych dla zgromadzenia złożonego wyłącznie z mężczyzn bądź wyłącznie z kobiet. W praktyce jednak pomijanie różnic indywidualnych wyznaczanych przez płeć i wiek należy do trudnych kwestii niedzielnej liturgii wielkich zgromadzeń⁵.

Jeżeli wskaźniki różnic indywidualnych, takich jak wiek i płeć, są łatwe do zauważenia, to istnieją mniej widoczne różnice indywidualne, osobowościowe, które są łatwiejsze do zignorowania. Psychologia różnic indywidualnych wykazuje m.in. na występowanie u ludzi różnic w sposobie uczenia się, a więc także w zakresie odbioru tego samego przekazu⁶. Uwzględnianie różnic pociąga za sobą ważne implikacje nie tylko dla pracy nauczycieli, katechetów, ale także dla kaznodziejów.

Francis przytacza wyniki badań Lawrence'a (1993), zgodnie z którymi introwertycy i ekstrawertycy preferują inne sposoby uczenia się, wskutek czego nauczający mogą preferować stosowanie wobec uczniów czy studentów takich metod nauczania, które są im bliższe. Ekstrawertycy preferują uczenie się w grupach, ponieważ grupy i przedsięwzięcia grupowe pobudzają ich działania. Potrzebują oni przestrzeni do *mówienia* o swoich ideach. Tak więc w celu optymalizacji wyników nauczania niektóre szkoły, zwłaszcza podstawowe, dużo uwagi poświęcają nauczaniu grupowemu. Introwertycy z kolei preferują indywidualne uczenie się i są pobudzani przez samodzielne dochodzenie do rozwiązania zadań. Potrzebują przestrzeni do *myślenia* na temat swoich idei. Uwzględniając to, niektóre kursy uniwersyteckie wyposażają studentów w umiejętność samodzielnego uczenia się⁷.

Postawa osobowościowa nie jest bez znaczenia także w obszarze duszpasterstwa i przepowiadania. Na przykład kaznodzieje introwertywni preferują planowanie z wyprzedzeniem tego, co chcą powiedzieć. W sytuacjach publicznych kaznodzieje introwertywni wolą „podawać do wiadomości” (monologować), niż angażować się w spontaniczny dialog. Zgromadzenia o profilu introwertywnym preferują słuchanie na określony temat, aby następnie poddać go refleksji. Zgromadzenia introwertywne nie przepadają więc za możliwością ujawniania swoich reakcji na kazanie.

⁵ Por. L.J. Francis. *Psychological type and liturgical preaching: The SIFT method*. „Liturgy” 21: 2006 no. 3 s. 11-20.

⁶ Por. Tamże s. 11.

⁷ Tenże. *Psychological type and biblical hermeneutics: the SIFT method of preaching*. „Rural Theology” 2003 no. 1 s. 14.

Francis przypomina też, że liturgia w ogólności, w szczególności zaś kaznodziejstwo wymaga obejmowania i rozumienia możliwie całości tradycji religijnej, wewnątrz której jest umiejscowione. Argumentów do teorii i praktyki metody *SIFT* obok psychologii różnic indywidualnych, dostarcza także teologia różnic indywidualnych osadzona w biblijnym przekazie na temat stworzenia, zawartym w Księdze Rodzaju 1, 27:

Bóg stworzył człowieka (rodzaj ludzki) na swój obraz,
Na obraz Boży, Bóg stworzył ich,
Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę.

Francis dowodzi, że konsekwencją stworzenia mężczyzny i kobiety w ich odmienności na obraz Boży jest od samego początku określenie i dowartościowanie różnic indywidualnych. Także te różnice odzwierciedlają Boży obraz w człowieku⁸. Ekstrapolując doniosłość różnic płciowych w rozumieniu obrazu Boga, Francis kieruje uwagę na konsekwencje tego zróżnicowania w zakresie osobowości jako mające wielką doniosłość w Bożych planach zbawienia. Tradycja teologiczna, na bazie nauki o stworzeniu, podkreśla doniosłość poważnego traktowania różnic indywidualnych w przepowiadaniu i liturgii. Teologia różnic indywidualnych, obejmująca także różnice psychiczne, idzie jeszcze dalej niż teologie socjologiczne, uwzględniające np. różnice etniczne, rasowe. Podkreśla, że obraz Boży jest odzwierciedlany także w osobowościowym zróżnicowaniu ludzi – i to występującym w wielu wymiarach⁹.

2. HERMENEUTYKA BIBLIJNA Z PERSPEKTYWY RÓŻNIC INDYWIDUALNYCH

W teorii leżącej u podstaw metody *SIFT* Francis odwołuje się do hermeneutyki kontekstualnej, która zajmuje się perspektywą odbiorcy w odczytywaniu i interpretacji tekstów biblijnych. Naukowcy zorientowani socjologicznie zajęli się rolą czytelnika oraz tym, co od siebie wnosi do tekstu. Czynniki tradycyjnie nie brane pod uwagę, takie jak płeć, rasa, pochodzenie

⁸ Por. Tamże s. 14-15.

⁹ T e n ż e. *Faith and psychology: personality, religion and the individual*. London: Darton Longman & Todd 2005. Doktryna różnic indywidualnych uwzględnia nie tylko stworzenie, ale grzech i odkupienie. Por. T e n ż e. *Psychological type and biblical hermeneutics: examining the SIFT approach among Anglican preachers*. „HTS Theological Studies” [dalej skrót: HTS] 66:2010 z 1 s. 1-5.

etniczne, klasa, orientacja seksualna, przynależność religijna, kontekst społeczno-polityczny, obecnie stały się terenami eksploracji poprzez skupienie się na „czytelnikach z krwi i kości, których czytanie oraz interpretacja tekstów analizowane są przez pryzmat ich społecznego położenia”¹⁰. W ten sposób otwarto drogę do interpretacji Biblii czytanej oczami kobiet, ludzi uciśnionych, osób różnych ras i koloru skóry, mieszkańców wsi i miast, te bowiem „konteksty” wyraźnie wpływają na kształtowanie się sposobu czytania i rozumienia sensu przemawiania Boga w konkretnej sytuacji. W ten sposób koncepcje, teorie i narzędzia heurystyczne współczesnej socjologii stały się mocnymi narzędziami w dziedzinie hermeneutyki biblijnej¹¹.

Nie kwestionując potrzeby rozumienia czytelnika, słuchacza w jego kontekście społecznym, L.J. Francis i P. Atkins swoją trzytomową serią dowodzą, że koncepcje i narzędzia samej socjologii są niewystarczające dla ukazania adekwatnej liczby horyzontów, w których porusza się odbiorca Biblii, i proponują, aby także narzędzia współczesnej psychologii traktować bardziej poważnie w dziedzinie hermeneutyki biblijnej.

Metoda hermeneutyki biblijnej i przepowiadania liturgicznego ma swoje korzenie w teorii psychologicznej i stanowi, w intencji twórców, swego rodzaju „inteligentną odpowiedź na najważniejsze przykazanie «Miłuj Pana, Boga swego całym swoim umysłem»” (por. Mt 22, 37; Łk 10, 27). To właśnie psychologia zajmująca się umysłem człowieka może pomóc w zrozumieniu, w jaki sposób to przykazanie możliwie najpełniej realizować. Ujmując rzecz od innej strony, autorzy proponują metodę *SIFT* w celu pogłębienia refleksji nad doktryną stworzenia osadzoną w Księdze Rodzaju (1, 27) oraz wyciągnięcia z niej praktycznych konsekwencji¹².

L.J. Francis i A. Village w książce *Preaching with all our souls: a study in hermeneutics and psychological type* z 2008 r. przypominają, że zarówno kaznodzieja, jak i jego słuchacze są „czytelnikami” w szerokim sensie słowa, ponieważ formułowany przez nich przekaz powstaje w następstwie dokonanej przez nich percepcji oraz interpretacji przekazu. Procesy te są złożone, ale zdaniem autorów dają się one opisać za pomocą podwójnego procesu percepcji i wartościowania, które są w pewnym stopniu niezależne. W terminach

¹⁰ Por. T e n z e. *Psychological type and biblical hermeneutics* s. 12.

¹¹ Por. T e n z e, A. V i l l a g e. *Preaching with all our souls: a study in hermeneutics and psychological type*. London: Continuum 2008; L.J. F r a n c i s. *The Word of God and the people of God*. National Reader' Conference „Feature” s. 26-27. http://www.readers.cofe.anglican.org/u_d_lib_pub/p177.pdf

¹² Por. A. V i l l a g e. *The influence of psychological type preferences on readers trying to imagine themselves in a New Testament healing story*. HTS 65:2009 no. 1.

egzegetycznych możemy np. ustalić, co dany tekst mówi, a następnie zdecydować, jakie ma znaczenie. Sami czytający mogą mieć trudność z zaobserwowaniem tego podwójnego procesu, jednakże możliwe jest odróżnienie aktu percepcji od aktu ewaluacji. Obydwa te procesy biorą udział w większości przypadków interpretacji. Procesy te zaangażowane są również w hermeneutykę tekstów biblijnych, a kaznodziejom potrzebna jest świadomość tego, w jaki sposób oni sami oraz ich słuchacze odbierają teksty i kazania. Procesy spostrzegania i wartościowania są nieodłączne od wszystkich obszarów hermeneutyki, a nie tylko czytanych tekstów¹³. Dlatego autorzy książki pokazują dokładnie działanie tych procesów odczytywania („odszyfrowania”) w odniesieniu do Biblii, działań Ducha Świętego oraz kontekstów przepowiadania¹⁴.

W psychologii różnic indywidualnych – kontekście teoretycznym koncepcji i metody *SIFT* – różnice indywidualne, mówiąc ogólnie, mogą być opisane przez skończoną liczbę ukrytych czynników osobowości, identyfikowalnych w następstwie opracowania reakcji człowieka za pomocą modelu matematycznego (analizy czynnikowej) i powtarzalnych wśród mężczyzn i kobiet, międzykulturowo, w różnych grupach. Do niewielu dobrze sprawdzonych rozwiązań tego rodzaju zalicza się bipolarny model typów psychologicznych Junga (opracowany empirycznie w postaci metod *MBTI*, *KTS* i *FPTS*) oraz pięcioczynnikowy model realizowany przez metodę *NEO Inventarz Osobowości*. Spośród wielu modeli badawczych właśnie czterodwubiegunowy model, oparty na Jungowskim pojęciu typu psychologicznego, pozwala na głęboki wgląd i stanowi pomoc dla hermeneutyki biblijnej. Na tym modelu różnic indywidualnych P. Atkins i L.J. Francis konstruuje metodę biblijnej hermeneutyki i przepowiadania biblijnego *SIFT*¹⁵.

Celem metody *SIFT*, a także badań sprawdzających jej trafność oraz odnośnych warsztatów homiletycznych nie jest – jak pisze L.J. Francis – szufładowanie ludzi (biali i czarni, mężczyźni i kobiety, introwertycy i ekstrawertycy itd.), lecz dostarczenie pomocy Ludowi Bożemu w poznawaniu i respektowaniu bogactwa różnic, zbieżnych z jednoznacznością doktryny stworzenia człowieka, i przekonanie, że Bóg chce, ceni i afirmuje różnice indywidualne między nami, wyrażające bycie stworzonymi na Boży obraz¹⁶.

¹³ Francis, Village. *Preaching with all our souls* s. 25-36.

¹⁴ Por. Tamże s. 37-70.

¹⁵ Por. Francis. *Psychological type and liturgical preaching* s. 6-122. W języku polskim na ten wspomnianych metod zob. W. Chaim. *Typy psychologiczne w recepcji i przekazie słowa Bożego*. „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 5 (60):2013 s. 157.

¹⁶ Por. Francis. *The Word of God and the people of God*. Wyraża to m.in. Psalm 139, 14: „Dziękuję Ci, Panie, żeś mnie tak cudownie stworzył”.

3. TYPY PSYCHOLOGICZNE A DUCHOWNI, ZGROMADZENIE WIERNYCH I PRZEPOWIADANIE SŁOWA BOŻEGO

Koncepcja typów psychologicznych stworzona przez Junga (1921, 1971) zakłada, że funkcjonowanie psychiczne człowieka kieruje się procesami spostrzegania – *perceiving* (służącymi do pobierania informacji o świecie) i oceniania – *judging* (dzięki któremu te informacje są oceniane oraz podejmowane są decyzje). Każdy z tych procesów może działać na dwa różne sposoby: spostrzeganie może polegać na wrażeniach albo na wyobraźni, natomiast ocenianie może polegać na myśleniu lub na współodczuwaniu. Chociaż człowiek może każdy proces realizować na dwa sposoby, to jednak większość z nas wykazuje tendencję do preferowania jednego z dwóch sposobów spostrzegania i do przewagi jednego z dwóch sposobów oceniania. Dla spostrzegania jest to albo zmysłowość (wrażenia) – *sensing*, albo intuicja – *intuition*, podczas gdy dla oceniania jest to albo uczucie (współodczuwanie) – *feeling*, albo myślenie – *thinking*. Do tego dochodzi twierdzenie, że procesy spostrzegania i oceniania mogą działać w świecie wewnętrznym jednostki (introwersja) lub zewnętrznym świecie interakcji z innymi (ekstrawersja). Preferencje w zakresie dwóch funkcji psychicznych, spostrzegania i oceniania, oraz przewaga kierunku do świata intrapsychicznego lub ekstrapychicznego, w którym działają, doprowadziło do stworzenia ośmiu preferencji psychicznych¹⁷.

Powyższa typologia została rozszerzona przez Katharine Briggs i jej córkę Isabel Myers, które dodały preferencje wyrażające postawę wobec świata zewnętrznego (osądzającą – *judging* – lub spostrzegającą – *perceiving*), która ujawnia czy jednostka preferuje krytyczne wartościowanie otaczającego świata bądź spontaniczne przystosowanie się do niego. W ten sposób przyjął się model szesnastu typów, opartych na czterech preferencjach, będących kombinacją jednego z biegunów każdego z czterech poniższych czterech wymiarów: Ekstrawertyczny (E) lub Introwertyczny (I); Zmysłowy (S) lub Intuicyjny (N); Myślący (T) lub Odczuwający (F); Osądzający (J) lub Spostrzegający (P).

Tych osiem wskaźników jedynie odzwierciedla występujące preferencje psychiczne. Ich funkcjonowanie można porównać do zjawiska prawo- i leworeczności. Można preferować jedną z funkcji w znacznym stopniu, inną jedynie nieznacznie bądź „podpisać się” pod obydwu z danej pary. W każdej parze można jednak znaleźć wartość, do której skłania się osoba w sposób naturalny.

¹⁷ Por. V i l l a g e. *The influence of psychological type preferences on readers.*

Zgodnie z teorią każdy z nas rozwija w sobie preferencje we wczesnym okresie życia i w mniejszym czy większym stopniu pozostaje im wierny¹⁸.

Badania podjęte w związku z weryfikacją zasadności stosowania koncepcji typów psychologicznych w kontekście duszpasterskim pozwoliły m.in. na wykreślenie „religijnego profilu” osób zatrudnionych w duszpasterstwie, osób tworzących zgromadzenia liturgiczne, a także ukazanie różnych sposobów przeżywania religijności i duchowości (orientacji religijnych) w powiązaniu z preferowanymi funkcjami psychologicznymi. W tym kontekście studia nad relacjami między typami psychologicznymi i preferowanymi sposobami interpretacji Pisma Świętego ukazały zgodność między preferowaną interpretacją biblijną a procesem spostrzegania (zmysłowe lub intuicyjne) oraz procesem oceniania (uczucie lub myślenie). Oczywiście słuchacze kazań preferują kaznodziejów o podobnym typie funkcjonowania poznawczego, a unikają, „męczą się” (gubią się, nudzą, tracą zainteresowanie) kazniami zdominowanymi przez interpretację przepuszczoną (przefiltrowaną) przez funkcję z przeciwnego bieguna w stosunku do dominującego u siebie¹⁹.

Typy funkcjonalne wchodzą w interakcję nie tylko ze sposobami odbioru (czytania, słuchania), ale także jego aplikowania do przepowiadania w liturgii²⁰.

Szereg przeprowadzonych badań wykazało użyteczność koncepcji typów psychologicznych w praktyce kaznodziejskiej w zakresie wszystkich czterech dwubiegunowych wymiarów: ekstrawersja – introwersja, ocenianie – spostrzeganie, zmysłowość – intuicja, myślenie – uczucia. Mają one związek z tym, w jaki sposób kaznodzieje przygotowują kazanie, angażując się w hermeneutyczne procesy percepcji i ewaluacji tekstów biblijnych, rozpoznawanie znaków Ducha Świętego i rozpatrywanie kontekstów przepowiadania²¹. Badania z wykorzystaniem metod jakościowych relacjonowane przez Francisa (2010), Francisa i Jones (2011), Francisa (2012), Francisa i Smitha (2013) dostarczyły poparcia dla korelacji metody *SIFT* i preferencjami psychicznymi. W ramach dominującego typu psychologicznego dwie grupy kaznodziejów anglikańskich proszone przez Francisa (2010) o przygotowanie prezentacji na temat Mk 6, 34-44 (nakarmienie pięciu tysięcy), wypracowały cztery wyraziste przemówienia (głosy) dominujących z perspektywy włas-

¹⁸ E. Hoffman. *Ocena psychologiczna pracowników*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2003 s. 99-100.

¹⁹ Por. L.J. Francis, A. Robbins, A. Village. *Psychological type and the pulpit; an empirical enquiry concerning preachers and the SIFT method of biblical hermeneutics*. HTS 65:2009 no. 1 s. 1-7.

²⁰ Por. Francis, Village. *Preaching with all our souls* s. 111-122.

²¹ Por. Tamże s. 123-134.

nych preferencji psychicznych. W innym studium, skupionym na Mk 16, 1-8 i Mt 28, 1-15 (narracje o zmartwychwstaniu), Francis i Jones²², pracując z dwoma różnymi grupami, przeprowadzili dwustopniowy proces badawczy. W swoich analizach prezentacji sporządzonych przez różne grupy rozróżnili i przedstawili cztery wyraźne głosy: zmysłowy, intuicyjny, myślowy, uczuciowy. W kolejnym badaniu jakościowym Francis²³ skoncentrował się na Mk 11, 11-21 (oczyszczenie świątyni i wydarzenie z drzewem figowym), pracując z trzema różnymi grupami. W tej sytuacji, zamiast zaproszenia uczestników do pracy w grupach dominującego typu, Francis zaprosił uczestników do rozmowy na temat perykopy w dwóch etapach. W etapie I uczestnicy zostali podzieleni według procesu percepcyjnego, rozróżniając grupy typu zmysłowego i typu intuicyjnego. W etapie II uczestnicy zostali podzieleni według procesu oceniania, wartościowania, czyli grupy typu myślowego i typu uczuciowego. W swoich analizach otrzymanych prezentacji dokonanych przez różne grupy Francis wyróżnił i opisał cztery wyraziste głosy spostrzegania, intuicji, myślenia i uczucia. W czwartym studium jakościowym Francis i Smith²⁴ skupili się na Mt 2, 13-20 oraz Łk 2, 8-16 (narracje o narodzeniu), pracując z 23-osobową grupą. Osoby podzielone według kryterium procesu percepcji na Łukaszej narracji o pasterzach wytworzyły różne prezentacje: typ zmysłowy skupił się na detalach, nie osiągając konsensu w kwestii sensu całości, natomiast typ intuicyjny określił twórczo całościowy obraz, ale nie wykazał zainteresowania szczegółami. Z kolei Mateuszowe opowiadanie o rzezi dzieci dyskutowano w grupach wyodrębnionych według procesu oceniania. Także tutaj, zgodnie z teorią, typy myślowe zidentyfikowały i analizowały duże tematy (władza polityczna, teodycea, posłuszeństwo), podczas gdy typy uczuciowe położyły akcent na tym, jaki wpływ ten fragment może wywierać na tych wiernych, którzy opłakują swoich dzieci, wnuków.²⁵

²² L.J. Francis, S.H. Jones. *Reading and proclaiming the resurrection: an empirical study in psychological type theory among trainee and experienced preachers employing Mark 16 and Matthew 28*. „Journal of Empirical Theology” 24:2011 s.1-18

²³ L.J. Francis. *What happened to the fig tree? An empirical study in psychological type and biblical hermeneutics*. „Mental Health, Religion and Culture” 15:2012 s. 873-891

²⁴ L.J. Francis, G. Smith. *Reading and proclaiming the birth narratives from Luke and Matthew: a study in empirical theology amongst curates and their training incumbents employing the SIFT metod*. „HTS” 69:2013 no. 1 s. 1-13. <http://www.hts.org.za/index.php/HTS/article/viewFile/2001/3717>

²⁵ Por. Francis. *Psychological type and biblical hermeneutics* s. 1; Tenże, Jones. *Reading and proclaiming the resurrection* s. 1-18; Francis. *What happened to the fig tree? An*

W oparciu o przytoczone badania można lepiej zrozumieć *metodę interpretacji i przepowiadania słowa Bożego SIFT* jako uzasadnioną teoretycznie i empirycznie zweryfikowaną drogę do podejmowania całego bogactwa tekstów Pisma, uczestniczenia w sposobach widzenia i spostrzeżeniach dostarczanych przez wszystkie cztery funkcje psychiczne²⁶.

4. METODA INTERPRETACJI I PRZEPOWIADANIA SŁOWA BOŻEGO SIFT

Drogą ekstrapolacji teorii typów psychologicznych metoda L.J. Francis'a i P. Atkinsa interpretacji i przepowiadania słowa Bożego w liturgii zaleca, tak w odniesieniu do studium tekstu, jak również do konstrukcji kazania, metodyczną aplikację czterech funkcji w kolejności *sensing, intuition, feeling* i *thinking (SIFT)*.

a) Francis i Village, ekstrapolując teorię typów psychologicznych, twierdzą, że preferencje w zakresie funkcji wpływają na sposób odczytania i proklamowania Biblii. *Metoda interpretacji i przepowiadania słowa Bożego SIFT* przyjmuje pogląd, że preferowane przez jednostki funkcje psychiczne określają, w jaki sposób różni czytelnicy odczytują tekst na różne sposoby oraz jak różni czytelnicy postrzegają Objawienie Boże przez pryzmat dominujących u nich funkcji umysłu²⁷.

U typów zmysłowych interpretowanie tekstu polega w dużym stopniu na obserwowaniu tego, co jest opisywane. Cenią oni sobie interpretacje, które uwypuklają szczegóły tekstu i skupiają uwagę zwłaszcza na informacjach docierających przez zmysły. Do typów zmysłowych przemawiają interpretacje, które zaczynają się powtarzaniem tekstu i skupiają uwagę na szczegółach, natomiast są niechętni spekulacjom na temat ukrytych czy metaforycznych znaczeń. Funkcja zmysłowa przyciąga uwagę do szczegółów faktograficznych, przez co typy zmysłowe będą interpretować perykopy biblijne bardziej literalnie niż symbolicznie czy metaforycznie.

U typów intuicyjnych interpretowanie tekstu będzie w dużej mierze zasadać się na używaniu go jako odskoczni do wytworów wyobraźni. Będą się inspirowali interpretacjami, które pobudzają wyobraźnię oraz

empirical studys. 873-891; Francis, Smith. *Reading and proclaiming the birth narratives from Luke and Matthew.*

²⁶ Por. m.in. Francis. *Psychological type and biblical hermeneutics.*

²⁷ Por też Tenże, Smith. *Reading and proclaiming the birth narratives.*

wywołują powstanie nowych możliwości i wyzwań. Interpretacje, które wywołują szersze kwestie i które poszukują łączących lub ukrytych myśli będą przemawiać do typów intuicyjnych, natomiast jako nieinteresujące będą oni traktować interpretacje zwyczajne lub dosłowne. Intuicyjni za naturalne uważają dokonywanie powiązań między analogicznymi myślami i wyobrażeniami, i chętniej interpretują perykopy biblijne symbolicznie lub metaforycznie niż literalnie.

U typów uczuciowych interpretowanie tekstu będzie przeważnie odwoływaniem się do międzyludzkich aspektów dzisiejszego dnia, takich jak współczucie, harmonia, zaufanie. Będą pociągani do współodczuwania z osobami występującymi w biblijnej narracji i będą starać się zrozumieć ich myśli, motywy, uczucia. Interpretacje, które usiłują dociec, co tam mogło się dziać, będą się zwracać do typów uczuciowych, którzy mniej się interesują abstrakcyjną myślą teologiczną, dającą się wywnioskować z tekstu.

U typów myślowych interpretowanie tekstu może polegać w głównej mierze na „prześwietlaniu” go w aspekcie dowodów, zasad moralnych bądź teologii. Skłaniają się oni do stosowania racjonalności i logiki w celu określania myśli i wymagań prawdy w tekście. Interpretacje, które uwytłumiają w tekście twierdzenia teologiczne, będą przemawiać do typów myślowych bardziej niż interpretacje wynikające z potrzeby rozumienia osób opisywanych przez tekst.

b) Metoda *SIFT*, w celu pełnego włączenia odmiennych głosów wszystkich czterech funkcji psychicznych w recepcję fragmentu Pisma, kieruje cztery zestawy pytań determinowanych („wypowiadanych”) przez te cztery funkcje: zmysły (S), intuicję (I), uczucie (F) oraz myślenie (T). Najpierw pytania adresowane są do dwóch funkcji percepcyjnych (zmysłowej oraz intuicyjnej), ponieważ proces spostrzegania zajmuje się gromadzeniem informacji i pomysłów. Jest to proces irracjonalny, ponieważ nie zajmuje się on wydawaniem sądów czy ocenianiem. Następnie stawia się pytania skierowane do funkcji oceniających (odczuwanie oraz myślenie), ponieważ proces oceniania zajmuje się oceną informacji i pomysłów. Odczuwanie, jak i myślenie są funkcjami racjonalnymi, ponieważ zajmują się dokonywaniem ocen (sądów) oraz formułowaniem wartościowań²⁸.

Pierwszym krokiem w metodzie *SIFT* jest skierowanie uwagi na perspektywę spostrzegania. To właśnie ujęcie zmysłowe wyznacza perspektywę, która konfrontuje się z samym tekstem i która przykłada wagę do szcze-

²⁸ Por. Francis, Robbins, Village. *Psychological type and the pulpit*.

głów ustępu biblijnego oraz może wyrażać się w sięganiu do studium historii biblijnego tekstu w celu wejścia w „fakty” z innych części Biblii. Pierwsza grupa pytań dotyczy zainteresowania tym, w jaki sposób ten ustęp przemawia do funkcji zmysłowej. Jakie są fakty i szczegóły? Co można w nim zobaczyć (fakty, szczegóły), usłyszeć, poczuć węchem, doznać smakiem?²⁹

Drugim krokiem w metodzie *SIFT* jest zwrócenie uwagi na perspektywę intuicyjną. To właśnie perspektywa intuicyjna odnosi tekst biblijny do szerszych spraw. Druga grupa pytań dotyczy kwestii, jak ten ustęp przemawia do funkcji intuicyjnej. Co jest w tekście takiego, co może przemawiać do wyobraźni, aby wywoływać skojarzenia z bieżącymi sytuacjami, w celu rozświetlenia spraw związanych z naszym życiem?

Trzeci krok w metodzie *SIFT* należy zaadresować do perspektywy współodczuwania. Perspektywa roztrząsa w tekście biblijnym ludzkie zainteresowanie drugim, aby od Boga „brać lekcję” potrzebną do prowadzenia życia zgodnego i współczującego. Trzeci zestaw kwestii odnosi się tego, jak ten ustęp przemawia do funkcji uczuciowej. Co ma do powiedzenia na temat fundamentalnych wartości humanistycznych, na temat relacji międzyludzkich oraz istoty autentycznego bycia człowiekiem?

Czwarty krok w metodzie *SIFT* należy skierować do perspektywy myślowej. Perspektywa myślowa bada teologiczne zainteresowania obecne w tekście biblijnym, na ile perykopa odzwierciedla racjonalnie i krytycznie kwestie zasad. Czwarty zestaw kwestii wychodzi z pytaniem, jak ten ustęp przemawia do funkcji myślenia. Co w nim przemawia do umysłu, stawia wymagania odnośnie do prawdy i sprawiedliwości i prowokuje do głębokiego teologicznego myślenia?³⁰

c) Zastosowanie metody *SIFT* warto prześledzić na jednym z fragmentów Ewangelii według św. Marka (4, 35-41), opowiadającym o uciszeniu burzy na jeziorze, przedstawionym w książce *Preaching with all our souls: a study in hermeneutics and psychological type*³¹.

Sensing (zmysłowość). Funkcja zmysłowa skupiona jest na gromadzeniu i porządkowaniu informacji, odnosi się do faktów i szczegółów. Postarajcie się zatem być uważnymi (spozostzegawczymi) i upewnijcie się, że umieściliście tekst Mk 4, 35-41 w jego kontekście. Jako doświadczający

²⁹ Por. Francis. *Psychological type and liturgical preaching: The SIFT method* s. 17-19.

³⁰ Por. Tenże. *Psychological type and biblical hermeneutics*.

³¹ Por. Tenże, Village. *Preaching with all our souls* s. s. 139 n.; Francis. *Psychological type and biblical hermeneutics*.

zmysłowo, słyszycie tekst „Owego dnia, gdy zapadł wieczór...”. Dość dużo zdarzeń miało miejsce w poprzedzających wersetach Ewangelii według św. Marka, dlatego trzeba sobie to wszystko przypomnieć, zanim ten fragment nabierze znaczenia.

Bądźcie uważni i przypomnijcie sobie, w jaki sposób Marek przedstawia scenę po aresztowaniu Jana (1, 14-15). Jezus „przyszedł do Galilei i głosił Dobrą Nowinę o Bogu”, mówiąc „Królestwo Boże jest blisko”. Dopiero pod koniec rozdziału 4 poznajecie potężne znaki obecności Królestwa Bożego: powołanie uczniów, przywrócenie pełnego zdrowia (reintegracja) i proklamacja słowa.

Bądźcie spostrzegawczy i zobaczcie powoływanych uczniów. Zobaczcie Szymona Piotra i jego brata Andrzeja przy zarzucaniu sieci; patrzcie jak zostawiają łodzie i ruszają za Jezusem. Zobaczcie Jana i jego brata Jakuba naprawiających sieci; patrzcie jak zostawiają łódź i idą za Jezusem. Zobaczcie Lewiego przy pracy na cle; patrzcie jak opuszcza swoje biuro, aby iść za Jezusem. Zobaczcie wszystkich dwunastu mężczyzn wzywanych po imieniu. Otwórzcie oczy, ponieważ jest to niezbity dowód na Królestwo Boże.

Bądźcie spostrzegawczymi świadkami przywrócenia pełni zdrowia. Zobaczcie, jak opętany mężczyzna pojawia się w synagodze w Kafarnaum; zaobserwujcie nieczystego ducha, jak wstrząsa mężczyzną, a potem jak go opuszcza. Patrzcie, jak zbliża się trędowaty, klęka i błaga o pomoc; i zobaczcie Jezusa, jak odsyła go oczyszczonym. Zobaczcie sparaliżowanego człowieka, spuszczanego na noszach przez otwór w dachu; i obserwujcie jak zabiera swoje nosze i odchodzi zdrowy. Otwórzcie oczy, bo to jest niezbity dowód na Królestwo Boże.

Bądźcie spostrzegawczy i słuchajcie nauczania. Słuchajcie o tym, że siewca wyszedł siał; i niektóre ziarna przyniosły stokrotny plon. Słuchajcie, że lampy nie umieszcza się nigdy pod łóżkiem albo pod korcem, ale na świeczniku. Słuchajcie, że ziarno gorczyczne wsiewane jako najmniejsze wyrasta na największe pośród krzewów. Nadstawcie uszu, bo to jest niezbity dowód na Królestwo Boże.

A teraz bądźcie w związku z tym gotowi posłuchać Jezusa, który woła „udajmy się na drugą stronę jeziora”; jesteście gotowi wejść do łodzi i zaufać Królestwu Boga. Będąc w łodzi, bądźcie spostrzegawczy i „delektujcie się” (syćcie się) w pełni horrorem burzy.

- Słuchajcie huczącego wichru, który się nagle zerwał wokół was.
- Zobaczcie przewalające się po powierzchni jeziora fale.
- Poczujcie trzeszczenie elementów łodzi i jej pokładu.
- Odczujcie wiszące w powietrzu niebezpieczeństwo.

— Zakosztujcie („najedźcie się”) strachu panującego w łodzi.

Bądźcie uważni i zdajcie sobie sprawę, że nie jest to zwyczajna burza. Posłuchajcie polecenia: „Spokój! Uciszyć się!” i zdajcie sobie sprawę, że nie jest to zwyczajna interakcja z siłami natury. Doświadczcie wielkiej ciszy i świeżo ustanowionego ładu, i zdajcie sobie sprawę, że nie jest to zwykłe codzienne zdarzenie. Otwórzcie oczy, nadstawcie uszu, ponieważ tutaj jest niezbity dowód na Królestwo Boże.

Intuition (intuicja). Funkcja intuicyjna skupia się na wychwytywaniu możliwości, na badaniu powiązań między jedną myślą a pozostałymi, między tekstem a doświadczeniem słuchaczy; zwraca uwagę na wielkie tematy i duże obrazy. Tak więc miejcie intuicję i upewnijcie się, że potraficie rozwinąć powiązania między tekstem Mk 4, 35-41 a tym, co Duch Święty mówi dzisiaj do was i do Kościołów. Jako mający intuicję, słuchajcie tekstu zaproszenia: „Przeprawmy się na drugi brzeg jeziora”. Jest to Nowina, która wzywa nas do otwartości, do przygody i do zmiany. Rzeczywiście to wezwanie do otwartości, do przygody i do zmiany jest głównym tematem wszystkiego, co zdarzyło się i o co chodzi w Ewangelii według św. Marka.

Miejcie intuicję i spójrzcie na nowo na wezwanie Jezusa skierowane do Piotra. Jest to zaproszenie do pozostawienia sieci i łodzi; do pozostawienia już ustabilizowanego sposobu życia; do pozostawienia rodziny i przyjaciół; do pozostawienia żony i teściowej. Mamy do czynienia z radykalnie nowym początkiem w życiu osobistym, z drogą, która wcale nie oznacza braku burz (sztormów). A więc do jakich aspektów waszego życia osobistego Jezus kieruje wezwanie: „Przeprawmy się na drugi brzeg”? I jakie burze spotkają was na tej drodze?

Posłużcie się intuicją i spójrzcie na nowo na powołanie Lewiego. Jest to zaproszenie do przewartościowania priorytetów; do ponownego określenia całego stylu życia; do ponownej oceny religijnego zaangażowania przedtem zarzuconego; do przewartościowania roli dobrobytu i osobistego zysku materialnego w życiu. Mamy do czynienia z radykalnie nowym początkiem dla wartości społecznych i religijnych, z drogą przed sobą, która nie oznacza braku burz. A zatem do zrewidowania jakich wartości i priorytetów waszego życia kieruje Jezus swoje wezwanie, kiedy wypowiada słowa: „Przeprawmy się na drugi brzeg”? Jakie burze napotkają was na tej drodze?

Włączcie intuicję i spójrzcie ponownie na interakcje Jezusa z religijnymi przywódcami swego czasu. Jest to zaproszenie do ponownego określenia, w jaki sposób należy zachowywać szabat; do zrewidowania sposobu, w jaki

można oferować uzdrowienie i wolność; do ponownego rozważenia, w jaki sposób można przyjąć i przywrócić wspólnocie grzesznika; ponownej oceny sposobu proklamacji i domagania się przebaczenia. Jest to radykalnie nowy początek dla życia wiary, religijnego nauczania i religijnego prawa, drogi, która wcale nie oznacza wolności od burz. A zatem do zrewidowania jakich drogich wam przekonań Jezus wzywa, mówiąc „Przeprawmy się na drugi brzeg”? I jakie burze spotkają was na tej drodze?

Feeling (uczucia). Funkcja uczuciowa skupia się na istocie prawdziwego człowieczeństwa oraz na bogactwie powiązań interpersonalnych, na kwestiach harmonii we współżyciu międzyludzkim, na pokoju. A zatem bądźcie osobami współczującymi, upewniając się, że potraficie „wejść w buty” osób występujących w tekście Mk 4, 35-41. Jako rozumiejący słuchajcie wyrazu serdecznego bólu: „Nauczycielu, czy Ciebie nie obchodzi, że ginimy?” Jest to Ewangelia, która staje wobec życia takiego, jakim ono jest, i która przedstawia doświadczenie tak, jak ono rzeczywiście dręczy serce człowieka.

Bądźcie wrażliwi i doświadczcie, jak uczniowie przerażeni burzą przeżywają swoje doświadczenie bycia uczniami. Jezus zakłócił życie osobiste, gdy Jan i Jakub pozostawili ojca Zebedeusza w łodzi i gdy Szymon pozostawił swoją żonę i teściową w domu. Czy te zmiany osobistego życia miały zostać pogrzebane przez burzę? Ale kogo to obchodzi?

Jezus pokrzyżował życie zawodowe, kiedy rybacy zawiesili swoje sieci i kiedy poborca podatkowy pozostawił swój urząd. Czy te zmiany zawodowe miały zostać zaprzepaszczone przez tę burzę? I kogo to obchodzi?

Jezus pokrzyżował życie społeczne, kiedy ludzie z różnych środowisk społecznych i zawodowych zostali stłoczeni w jednej łodzi, kiedy zelota i celnik stali się towarzyszami w królestwie Boga. Cała ta zmiana społeczna miała przepaść w tej burzy? I kogo to obchodzi?

Jezus zakłócił system przekonań, stawiając na głowie naukę prawa, kiedy wyrzutowie społeczeństwa byli akceptowani, sprawiedliwi zaś przesuwani na margines. Cały ten religijny przewrót miałby przepaść w tej burzy? I kogo to obchodzi?

Bądźcie wrażliwi i doświadczcie, jak przerażeni burzą uczniowie odkryli wyboistą stronę bycia uczniami, ponieważ jest ono takim rzeczywiście. Byli postawieni wobec wyzwania, wobec nieczystego ducha krzyczącego w synagodze, wobec chorego pragnącego uzdrowienia, wobec uczonych w prawie debatujących o odpuszczeniu grzechu. Stawali wobec wyzwań ze strony

faryzeuszy, ponieważ jedli z Lewim, ponieważ zrywali kłosa w szabat, ponieważ ich Pan odsłaniał przed nimi Królestwo Boże. Nawet żywioły wiatru i wody ruszyły przeciwko nim.

Czy nie odkrywacie momentów własnej drogi wiary w tej wykonanej przez siebie łodzi i związanych z nimi swoich głośnych krzyków: „Nauczycielu, czy Ciebie nie obchodzi, że giniemy?”

Thinking (myślenie). Funkcja myślenia jest zaangażowana w poszukiwanie logiki, obiektywizmu, sprawdzanie roszczeń prawdy, realizowanie sprawiedliwości w świecie, uzasadnianie Bożych rozstrzygnięć. Spróbujcie pomyśleć i upewnijcie się, że potraficie zbadać spójność, logikę i teologię perykopy Mk 4, 35-41. Jako osoby refleksyjne słuchajcie tekstu o głębokiej teologicznej doniosłości: „Kim jest ten, któremu nawet wicher i jezioro są posłuszne?” Jest to Ewangelia, która zawiera ostateczne i fundamentalne pytanie wiary chrześcijańskiej.

Jako osoby racjonalne oceńcie dowody, jakby zostały wam przedstawione przez Marka. Dowodem jest to, że przyszedł on do Galilei, głosząc Ewangelię Bożą. Kto zatem mógł to zrobić? Dowodem jest, że powołał nowych liderów dla dwunastu pokoleń Izraela (albo trzynastu, zależnie od tego, czy usuniecie Lewiego i Lewitów w Starym Testamencie). Tak więc kto to mógł zrobić? Dowodem jest to, że oferuje On nowy rodzaj nauczania i robi to jako mający autorytet. A więc kto to może zrobić?

Jako myślący oceńcie dowody, tak jakby były one wam przedstawiane przez Marka. Ewidentne jest to, że demonstrowa On Królestwo Boże przez wyrzucanie złego ducha i uzdrawianie. Kto mógłby to zrobić? Dowodem jest to, że przeddefiniowuje On wolę Boga, dokonując uwolnienia z grzechów i liberalizując szabat. Kto może to zrobić? Dowodem jest to, że Jego autorytet obejmuje rozszalałe morza, wycie wiatrów i pierwotne siły chaosu. Kim On może być?

Będąc konsekwentni, antycypujcie pytanie, które postawią wkrótce uczniowie: „Kto może powiedzieć o sobie: Ja jestem?”; i oceńcie adekwatność odpowiedzi Piotra: „Ty jesteś Mesjaszem”. Ludzie dzisiaj pytają i słyszą to samo pytanie: „Za kogo mnie uważacie?”; lecz czy stare odpowiedzi jeszcze wystarczają?

Przytoczenie przykładu zastosowania metody *SIFT* do perykopy Mk 4, 35-41 pozwala na zorientowanie się, co dzieje się gdy cztery charakterystyczne głosy Jungowskich funkcji (zmysłowa, intuicyjna, uczuciowa, myś-

lowa) zajmują się tym samym fragmentem Biblii. W tym przykładzie czytelnicy (słuchacze) zostają zaproszeni do wejścia w biblijną narrację (zmysłowa), do zaangażowania się na rzecz przemiany za pomocą wezwania Ewangelii (intuicja), do doświadczenia i akceptacji niepokojów bycia uczniem (uczucia) oraz do konfrontacji z centralną chrystologiczną kwestią wiary (myślenie). W tym podejściu jeden fragment przemawia na cztery różne sposoby i realizuje swój potencjał angażowania przekonań, praktyk i codziennego życia wierzących, którym zależy na budowaniu i rozszerzaniu Królestwa Bożego w swoich sytuacjach, rozpatrywanych w bardzo szerokich kontekstach³².

5. KONKLUZJE – KOMPLETNE SŁUCHANIE (CZYTANIE) I PRZEMAWIANIE DO WSZYSTKICH

Proces hermeneutyczny postulowany w metodzie *SIFT* został oparty na trzech podstawowych zasadach, które uwzględniają perspektywy czytelnika, teologię różnic indywidualnych i wgląd w typy psychologiczne. Metoda została rozwinięta jako pomoc dla wierzących w bardziej zrozumiałym słuchaniu Bożego Objawienia, które wyłania się w hermeneutycznym dialogu między tekstem Ewangelii a czytelnikiem, kaznodzieją bądź słuchaczem³³. Pełny proces hermeneutyczny świętych tekstów, działania Ducha Świętego i kontekstu wymaga uwzględniania „głosu” wszystkich czterech funkcji umysłu, aby liturgia mogła być wyrazem miłowania Boga „całym umysłem” wierzących. Te cztery głosy są rzeczywiście różnicujące i komplementarne.

Dane z badań potwierdzają teorię metody *SIFT*; w czytanych tekstach, typy zmysłowe rzeczywiście troszczą się o szczegóły, typy intuicyjne rzeczywiście tworzą wielkie wizje, typy uczuciowe dają pierwszeństwo implikacjom humanistycznym oraz międzyludzkim, a typy myślowe dążą do teologicznej analizy zaistniałych kwestii. A zatem perspektywa czytelnika w dziedzinie hermeneutyki biblijnej nie jest kompletna, jeśli nie jest uwzględniania rzeczywistość ukazywana w teorii typów psychologicznych.

Tam szczególnie, gdzie przepowiadanie pozostaje stale „w rękach” tego samego kaznodziei, pożądane jest rozwijanie spostrzegania wyrosłego z czterech zróżnicowanych głosów procesu hermeneutycznego. Ważną sprawą dla

³² Por. Francis, *Personality type and Scripture. Exploring Mark's Gospel* s. 60-65; Francis, Village, *Preaching with all our souls* s. 143.

³³ Por. Francis, Village, *Preaching with all our souls* s. 142.

kaznodziejów winno być ćwiczenie (trening) w zakresie dostępu do Biblii za pośrednictwem ich mniej preferowanych funkcji, jak również za pośrednictwem ich funkcji dominujących³⁴.

Takie ćwiczenie daje uczestnikom okazję do przeanalizowania tego, jak ich indywidualne preferencje typu psychologicznego mogą oddziaływać na sposoby interpretowania i proklamowania słowa Bożego oraz do obserwacji, jak inni, różniący się preferowanym typem psychologicznym, odczytują i wygłaszają kazania (homilie) na temat tej samej perykopy. To może być źródłem doświadczenia w słuchaniu siebie, słuchaniu innych i słuchaniu Boga w nowy, odświeżony sposób w zgromadzeniu liturgicznym. Warsztaty umożliwiają nauczenie się czegoś o sobie, zaangażowanie się z innymi, którzy widzą w inny sposób, którzy odczytują słowo Boże przez odmienne okulary; umożliwiają otwarcie umysłu na żywe i szerokie działanie słowa Bożego w Kościele. Po prostu dla wrażeniowych uczą stawać się wrażeniowymi, dla intuicyjnych – intuicyjnymi, dla uczuciowych – uczuciowymi, dla myślowych – myślowymi, aby rozumieć i głosić Ewangelię skierowaną do całego umysłu i do każdego człowieka³⁵.

Na zakończenie potrzebne wydaje się przynajmniej ogólne odniesienie się do krytyki stosowania teorii typów psychologicznych i obaw związanych z posługiwaniem się nią w kontekście pastoralnym. Główne zarzuty odwołują się do analitycznej teorii psychologii religii uprawianej przez C.G. Junga, do jego psychologii osobowości oraz do korzystania z pewnych jego idei przez ruchy ezoteryczne, m.in. przez New Age³⁶. Innym powodem obaw i odrzucania jest niekiedy fakt bezkrytycznego przyjmowania całości teorii Junga i nadawanie im sensu filozoficznego i teologicznego, a niekiedy traktowanie jego myśli jako inspiracji do tworzenia modeli duchowości, duszpasterstwa, poradnictwa³⁷.

W odpowiedzi należałoby podkreślić, że nie należy łączyć koncepcji funkcji psychicznych Junga z jego teoriami psychologii głębi na temat psychologii osobowości i psychologii religii. Sam Jung koncepcję funkcji psychologicznych opracował oddzielnie od swojej teorii podświadomości, a tym bardziej religii. Z kolei Briggs i Mayer-Briggs, które były psycholożkami-amatorkami,

³⁴ Francis, Jones. *Reading and proclaiming the resurrection*.

³⁵ Por. Francis. *Psychological type and biblical hermeneutics*.

³⁶ Por. P. Likoudis. *Jung replaces Jesus in catholic spirituality*. <http://www.ewtn.com/library/newage/jungcul2.txt>

³⁷ Por. D. L y a l l. *Counselling in the Pastoral and Spiritual Context*. Philadelphia: Open University Press 1995

nazwały rozwiniętą przez siebie na bazie funkcji psychicznych typologię mało zasadnie typologią osobowości, bez przedstawienia teorii osobowości jako podstawy MBTI.

Należy zatem z jednej strony odróżnić koncepcję funkcji psychicznych od analitycznej teorii osobowości Junga oraz od jego analitycznej psychologii religii. A z drugiej strony nie należy przenosić redukcjonistycznego podejścia psychologii głębi do religii w dziedzinę teologii duchowości chrześcijańskiej, teologii pastoralnej jako modelu interpretacyjnego czy modelu pracy. W homiletycznych zastosowaniach koncepcji typów funkcjonalnych nie wykorzystuje się teorii podświadomości i religii Junga, a jedynie ten wkład do psychologii, jakim jest weryfikowalna koncepcja funkcjonowania umysłu. Jest to koncepcja i metoda ułatwiająca zrozumienie sposobu, w jaki sposób interpretujemy rzeczywistość z racji naszego wyposażenia poznawczego. Z tej racji jest to model bardzo użyteczny w wyjaśnianiu procesów poznawczych występujących w interpretacji Biblii i formułowaniu przekazu religijnego.

BIBLIOGRAFIA

- Chaim W.: Typy psychologiczne w recepcji i przekazie słowa Bożego. „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 5 (60):2013 s. 155-170.
- Francis L.J.: Personality Type and Scripture. Exploring Mark’s Gospel. London: Mowbray 1997.
- Francis L.J.: Psychological type and biblical hermeneutics: the SIFT method of preaching. „Rural Theology” 1:2003 nr 1 s. 13-23.
- Francis L.J.: Faith and psychology: personality, religion and the individual. London: Danton, Longmann & Todd 2005.
- Francis L.J.: Psychological type and liturgical preaching: The SIFT method. „Liturgy” 21:2006 nr 3 s. 11-20.
- Francis L.J.: Preaching with all our souls: introducing the SIFT method. 2008. http://wrap.warwick.ac.uk/2720/1/WRAP_Francis_0673558-ie-160210-preaching.pdf
- Francis L.J.: Exploring Mark’s Gospel: an aid for readers and preachers using Year B of the Revised Common Lectionary. London: Continuum 2002.
- Francis L.J.: Five loaves and two fishes: An empirical study in psychological type and biblical hermeneutics among Anglican preachers. „HTS Theological Studies” 66:2010 nr 1 s. 1-5. http://wrap.warwick.ac.uk/4023/1/WRAP_Francis_psychological_type_and_biblical_hermeneutics_examining_the_sift_approach_among_anglican_preachers_100119.pdf
- Francis L.J., Jones S.H.: Reading and proclaiming the resurrection: an empirical study in psychological type theory among trainee and experienced preachers employing Mark 16 and Matthew 28. „Journal of Empirical Theology” 24:2011 s.1-18.

- Francis L.J.: What happened to the fig tree? An empirical study in psychological type and biblical hermeneutics. „Mental Health, Religion and Culture” 15:2012 s. 873-891.
- Francis L.J., Smith G.: Reading and proclaiming the birth narratives from Luke and Matthew: a study in empirical theology amongst curates and their training incumbents employing the SIFT metod. „HTS Theological Studies” 69: 2013 nr. 1 s. 1-13. <http://www.hts.org.za/index.php/HTS/article/viewFile/2001/3717>
- Francis L.J., Village A.: Preaching with all our souls: a study in hermeneutics and psychological type. London: Continuum 2008.
- Francis L.J., Robbins A., Village A.: Psychological type and the pulpit: an empirical enquiry concerning preachers and the SIFT metod of biblical hermeneutics. „HTS” 65:2009 nr 1 s. 1-7. http://wrap.warwick.ac.uk/2873/1/WRAP_Francis_0673558-ie-170210-psychological_type.pdf
- Village A.: The influence of psychological type preferences on readers trying to imagine themselves in a New Testament healing story. „HTS Theological Studies” 65: 2009 no. 1 s. 1-7. <http://www.hts.org.za/index.php/HTS/article/viewFile/162/225>

METODA INTERPRETACJI
I PRZEPOWIADANIA SŁOWA BOŻEGO *SIFT*
W SŁUŻBIE KAZNODZIEJSTWA CAŁĄ DUSZĄ

Streszczenie

L.J. Francis i P. Atkins opracowali interesującą i bardzo przydatną metodę interpretacji i głoszania słowa Bożego *SIFT* (*sensing, intuition, feeling, thinking* – spostrzeganie, intuicja, uczucia, myślenie), opartą na teologii różnic indywidualnych i psychologii osobowości. Istotą metody jest zastosowanie funkcji umysłu człowieka (sposttrzeganie, intuicja, uczucia, myślenie) do zrozumienia procesów interpretacji Biblii i otaczającego świata, a konsekwentnie także ich wpływu na przygotowanie kazań (homilii). Zasadność stosowania metody jest potwierdzana w wielu badaniach empirycznych. Artykuł w swej zasadniczej części prezentuje cztery odmienne sposoby interpretacji tekstów Pisma Świętego za pomocą funkcji psychicznych (s-i-f-t), cztery kroki w podejściu do konkretnej perykopy biblijnej wyznaczane tymi funkcjami oraz przykład zastosowania metody *SIFT* do tekstu Ewangelii według św. Marka 4, 35-41. Korzystanie z metody *SIFT* daje pełny dostęp do tekstu świętego i pozwala przepowiadać w sposób zrozumiały dla wiernych także o innym typie psychologicznym niż naturalne preferencje umysłu kaznodziei.

Słowa kluczowe: metoda interpretacji i przepowiadania słowa Bożego *SIFT*, typy psychologiczne, Biblia i typy osobowości.